KKK: korduma kippuvad küsimused (viimati uuendatud 23.10.26)

Mis on riiklik transpordi ja liikuvusandmete juurdepääsupunkt NAP (National Access point)?

NAP on Euroopa Liidu intelligentsete transpordisüsteemide (ITS) direktiivi 2010/40/EL ja selle alusel vastu võetud otsekohalduvate määruste, alternatiivkütuste taristu määruse (AFIR) (EL) 2023/1804 ning Eesti liiklusseaduse ja energiamajanduse korralduse seaduse kohane riiklik juurdepääsupunkt, mille kaudu tehakse masinloetavalt kättesaadavaks õigusaktidega hõlmatud transpordi-, liikuvus- ning alternatiivkütuste laadimis- ja tankimistaristu andmed.

Eesti NAP asub andmete teabeväravas ITS-NAP kataloogina. NAP toimib eelkõige andmekataloogina - seal avaldatakse andmevaldaja koostatud andmekirjeldused ning teave andmetele või andmeteenusele juurdepääsu kohta (API).

NAP ei ole keskne andmeladu, kuhu koondatakse andmed. Andmed asuvad andmevaldaja enda infosüsteemis või andmeteenuses ning NAP võimaldab kasutajal andmestiku üles leida ja sellele juurde pääseda.

Kes peavad Eesti NAPis andmeid avaldama?

Andmete kättesaadavaks tegemise kohustus sõltub konkreetsest Euroopa Liidu õigusaktist ja selles nimetatud andmeliikidest. Andmevaldajate hulka võivad sõltuvalt andmeliigist kuuluda näiteks Transpordiamet, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, kohalikud omavalitsused ning teised avaliku sektori asutused ja erasektori andmevaldajad.

Eraettevõtete puhul kuuluvad andmevaldajate hulka muu hulgas avalikult juurdepääsetavate alternatiivkütuste laadimis- ja tankimispunktide käitajad või käitaja ja omaniku vahelise kokkuleppe kohaselt nende punktide omanikud.

Kuhu peab hakkama andvaldaja andmeid saatma?

ITS või AFIR andmeid ei ole vaja tehniliselt Eesti andmete teabeväravasse saata ega luua andmete edastamiseks eraldi tehnilist liidest teabeväravaga.

Eesti Andmete teabevärava ITS-NAP kataloogi kasutatakse ITS- ja AFIR-andmestike ja andmeteenuste kirjeldamiseks. Andmete masinloetava juurdepääsu tagab andmevaldaja ise või tema nimel tegutsev teenusepakkuja vastavalt konkreetsele andmestikule kohalduva õigusakti nõuetele. Teabeväravas avaldatakse seejärel selle andmestiku või andmeteenuse kirjeldus ja juurdepääsuinfo. Teave tehakse kättesaadavaks tasuta ja piiranguteta.

Kuidas saab avaldada ITS või AFIR andmekirjeldusi andmete teabeväravas?

Soovitame edasi liikuda järgmises järjekorras:

- Looge avalik ITS/AFIR andmeteenuse rakendusliides (API). See peab võimaldama tasuta ja piiranguteta juurdepääsu kohustuslikele staatilistele ja dünaamilistele andmetele. Andmevaldajal ei ole keelatud registreerida API kasutajad. Puudub vajadus luua eraldi tehnilise liides Eesti teabeväravaga.

- Kasutatav andmevorming sõltub andmestiku liigist ja kohaldatavast õigusaktist. ITS-andmete puhul kasutatakse muu hulgas DATEX II, NeTEx ja SIRI standardeid. AFIR-andmete puhul tuleb kasutada DATEX II andmemudelit. AFIR-andmestike puhul soovitame kasutada kõige uuemat andmevormingut DATEX II v3.7, mis sisaldab vajalikke AFIR-andmevälju. Dokumentatsioon ja skeemid on kättesaadavad siin: https://docs.datex2.eu/downloads/modelv37/
- AFIR staatilised andmed tuleb muudatuse korral ajakohastada hiljemalt 24 tunni jooksul ja dünaamilised andmed hiljemalt ühe minuti jooksul.
- Kui API on valmis, kirjeldage andmestik ja andmeteenus Eesti teabevärava ITS-NAP kataloogis. Kui teil on teabeväravale ligipääs juba olemas (või registreerige oma juriidiline isik kasutajaks) või olete registreerinud juriidilise isiku kasutajaks, tuleb sisse logida aadressil https://andmed.eesti.ee/ ning täita ITS-NAP kataloogis olev MobilityDCAT-AP põhine andmekirjelduse ankeet. Ankeedis tuleb muu hulgas märkida, et andmestik kuulub AFIRi alla, kirjeldada kasutatav andmestandard ja skeem, andmeliigid, andmete kvaliteet ja katvus ning lisada teie enda avaliku AFIR API aadress. Samuti tuleb anda ankeedis ette nähtud kinnitus andmete nõuetele vastavuse kohta.
- Teabevärava kasutusjuhendid asuvad siin: https://abi.ria.ee/teabevarav
- Teabeväravasse ei edastata tegelikke staatilisi ega dünaamilisi andmeid. Teabeväravaga eraldi andmeedastusliidest ei ole vaja arendada. Kui andmekirjeldust hallatakse käsitsi teabevärava veebivormi kaudu, piisab sellest. Eesti teabeväraval on olemas ka API andmekirjelduste masinliidestamiseks, kuid selle kasutamine on vajalik ainult juhul, kui soovite teabevärava metaandmete haldamist automatiseerida. Seda APIt ei kasutata staatiliste või dünaamiliste andmete edastamiseks.
- Enne andmete kättesaadavaks tegemist soovitame kontrollida kohaldatavate andmemudeli ja skeemi nõuetele vastavust, kõigi kohustuslike andmeväljade olemasolu, identifikaatorite korrektsust ning staatiliste ja dünaamiliste andmete nõutud ajakohastamise sagedust.

Andmevaldaja vastutab NAP-i kaudu kättesaadavaks tehtavate andmete õigsuse ja ajakohasuse eest.

Kas AFIR andmete avaldamise kohustus mõjutab andmevaldajate muid äriprotsesse?

NAPi kaudu kättesaadavaks tehtavas AFIR andmestikus peab laadimispunkti identifikaator sisaldama IDRO poolt väljastatud laadimispunkti operaatori tunnuskoodi. NAPi jaoks võib seega kasutada olemasolevaid EVSE ID-sid alusena ning moodustada nende põhjal nõuetele vastavad identifikaatorid, lisades neile ette nt IDRO väljastatud operaatori tunnuskoodi. NAPi kaudu kättesaadavaks tehtavas andmestikus ja teenusepakkuja teistes süsteemides kasutatavad identifikaatorid ei pea tingimata olema samad. Nende vahel võib kasutada vastavustabelit või muud üheselt määratavat seost.

Oluline on tagada, et NAPi kaudu kättesaadavaks tehtavas andmestikus kasutatav identifikaator võimaldaks konkreetse laadimispunkti üheselt tuvastada ning et selle seos teenusepakkuja teistes süsteemides kasutatava identifikaatoriga oleks vajaduse korral üheselt määratav.

Seega ei ole vaja olemasolevat roamingu, arveldussüsteemide või muude teenuste identifikaatorite süsteemi ainult NAP-i nõuete tõttu ümber ehitada.

Kas DATEX II andmed peavad olema XML-formaadis?

Ei pea tingimata. DATEX II määratleb eelkõige standardiseeritud andmemudeli ja seda saab tehniliselt serialiseerida nii XML-i kui ka JSON-i. DATEX II tööriistad toetavad nii XML Schema kui JSON Schema genereerimist.

AFIR-i rakendusmäärus nõuab alates 14. aprillist 2026 DATEX II andmemudeli, sealhulgas vähemalt CEN/TS 16157-10:2022 Energy Infrastructure mudeli kasutamist, kuid CEN/TS 16157-10 ise ei sätesta XML-i ainsa lubatud serialiseerimisviisina.

Seega võib AFIR/DATEX II API kasutada ka **JSON-it**, kui JSON-representatsioon vastab nõutavale DATEX II/AFIR andmemudelile ja NAP-i tehnilistele tingimustele. Näiteks Soomes kasutatakse AFIR DATEX II andmete JSON-väljundit ning Belgia NAP kirjeldab oma AFIR andmestikku otseselt kui **DATEX II + JSON Schema + JSON**. [github.com], [transportdata.be]

Datex II v3.7 on avaldatud nii XML kui JSON vormingus. Lõppotsus on andmevaldaja enda teha, kuid soovitame kasutada JSONi, mis peaks olema laialdasemalt API põhiste teenuste puhul kasutatud ning selle töötlemine/implementeerimine on optimeeritum nii andmete avaldajale kui ka andmete kasutajale.